

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese
cate 3 cóle pe luna
si costa 2 fiorini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, éra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
10 franci cu porto
postei.

Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu întregu.
Se abonéza la Comi-
tetulu asociatiunei in
Sibiiu, séu prin posta
séu prin domni co-
lectori.

Nr. 9.

Brasiovu 1. Maiu 1869.

Anulu II.

Din cronic'a lui Michailu Cserei. 1661—1711.

(Continuare).

1685. Pentru anulu acesta cronicariulu nostru mai insemna cate ceva despre continuarea guerei intre turci si nemti, intre curuti si lobonti, in care inse mai totu nemtii si lobontii au castigatu. Predatiunile si atrocitatile au trebuitu se fia cu totulul estraordinarie, déca se va lua in consideratiune inca si acea scire pástrata de cronicariu, cumuca scumpetea si fómetea in Ungari'a ajunsese la unu gradu atatu de spaimantatoriu, in catu ómenii anume la Bud'a incepusera a manca si carne de ómeni morti. Din Transilvani'a pentru acestu anu nu se insemnà mai multu, decatu cà tatalu cronicariului pe atunci scapà abia din indelung'a prinsóre, éra elu insusi lasà scól'a (in etate camu de ani 20).

Anulu inse 1686 asia precumu ni'lu pastrà Cserei, luat u mai alesu in neclu cu anii mai aprópe urmatori, apoi controlatu totuodata cu alti cronicari si cu acte publice si secrete din acelasi tempu, este de cea mai mare importantia pentru locuitorii Transilvaniei. Lectoriulu adica va vedea, cà incetu cu incetisiorulu ne apropiemu de — diplom'a leopoldina... Éca ce spune cronicariulu pentru acelu anu.

In anulu alu doilea (1686) in Transilvani'a se intemplara prefaceri mari, se dete si unu ecsemplu dorerosu si memorabile, pentrucà Mich. Teleki prin practic'a sa cea satanica facù, cà nemtii se maceleze trupele transilvane in fati'a Sibiiului, de si acelea nu avea nici o vina*). Dupace adica imperatulu nemtiescu era ajutat u de fortuna in contra turciloru, nemtii incepura a reflecta pe Mich. Teleki la promisiunile si oblegamentile sale, cà adica ar fi venitu tempulu, in carele Transilvani'a se fia smulsa de catra imperiulu turcescu si se fia jucata in posesiunea imperatulu nemtiescu. Teleki inse a scrisu generaliloru nemtiesci, cà de si elu este gata de a face orice pentru credinti'a catra némtiu si cà elu apucase a indupleca si pe principele, fiinducà inse patriotii Transilvaniei si tiér'a intréga nu voiescu a se desface cu una cu dóua de turcu, éra turculu fiindu aprópe de Transilvani'a si luandu amente, cà tiér'a voiesce a se alatura langa némtiu, curendu se va arunca pe tiéra si o va devasta; deci elu (Teleki) este

de opiniune, cà se intre in tiéra unu numeru órecare de armata nemtiésca si se incépa a o devasta cà si óricare inemicu, se si taie una parte mica din trupele transilvane, pentrucà asia tiér'a spaimantanduse, cu atatu mai usioru se'si plece capulu, éra ei*) se se póta desculpa inaintea turciloru, cà si cumu s'aru fi supusu nemtiloru de frica, éra nu de buna voia. Deci nemtii pornira din armaat'a cea brava, care batuse Bud'a, pe generariulu Scheffenberg si pe Veterani cu cateva regimente, cumu si pre comitele Lad. Csáki, carele scapase din edicula**) si necutezandu a se réntórcé in Transilvani'a de frie'a lui Mich. Teleki, recursese la imperatulu nemtiescu. Acesta vení cu ostiri unguresci. Acestea trupe ajunsera la Clusiu. Michailu Teleki prefacénduse cà nu scie nimicu de tóte acestea, dete porunci in tóta tiér'a, sculà tiér'a intréga armandu pre multi, éra elu intr'aceea petrecea in Sibiiu cu principele si cu mai multi boieri, éra comand'a óstei fu concrediuta lui Grigorie Bethlen si lui Lad. Gyulaffy. Eu inca atunci am mersu mai anteu la óste cá junisioru.

Mai totu atunci intrà si Emericu Tökölyi din porunc'a sultanulu cu óstea sa in comitatulu Unedórei, pentrucà se apere Transilvani'a; ba sultanulu trimise si pre unu capugi-pasia la Sibiiu, pentrucà se spuna principelui si tieréi, cà de si sultanulu e constrinsu a tiené in Ungari'a armata mare in contra némtiului, totusi déca este dorinti'a Transilvaniei, pentrucà se dea afara pe némtiu, elu este gata de a trimite indata óste in numeru de patrudieci de mii; nu mai tiér'a se nu uite, cà pe catu statuse sub protectiunea turcésca, se bucurase totudeauna de mare liniste si platise unu prea micu tribut u anualu; deci se nu sufere, cà némtiulu se o insiele; se'si aduca amente, cà némtiulu domnesce cu tirania fórte mare si are datina de a despolia pe supusii sei; de ecsemplu se fia Boemi'a si Ungari'a, ba si insasi Transilvani'a, care oricandu ajunse pre man'a némtiului, totudeauna fu devastata. Tóte acestea cuvente ale pasiei au fostu adeverate; de aceea diet'a le si acceptà cu placere. Mich. Teleki inse ametí pe principele, pentrucà se nu primésca ajutoriu turcescu, cà-ce de va vení atatu spurcu de paganu, tiér'a va fi consumata, si patri'a devenindu teatru alu guerei dintre turcu si némtiu, va ajunge la ruina totala, oricare din doi va

*) Acestu evenimentu vine mai la vale descrisu mai pre largu.

*) Adica tradatorii.

**) Prinsórea din Constantinopole, despre care se mai vorbise.

remanea triumfatoriu, dupa aceea va tienea tíer'a in posesiunea sa, cá pre una subjugata cu armele sale si o va tracta, precumu ii va placea. Éca asia inebuní Teleki pe tíera si o aduse, cá se'si calce juramentulu. Deci ei*) incarcandu pe acelu pasia cu daruri multe, ii respuusera: Multiamimu cu profunda umilintia pentru grati'a potentelui imperatu, acumu inse deocamu-data aflamu, cá nu ar fi trebuintia de ajutoriulu atatoru mii de ómeni, pentrucà de si némtiulu facè invasiune in tíera, in Transilvani'a inse mai avemu atatea arme, pentrucà se ne potemu opune si noi de noi si se'i luamu pe fuga de aici, séu de nu, atatu se intrigamu, pana candu ii vomu scóte cu dare de bani. Deci potentele imperatu se nu prinda neci unu prepusu asupra-ne, cá neci-odata Transilvani'a nu se va lasa de vestmentulu potentelui imperatu**).

Toama anteia dí de Rosalii asiediara trupele transilvane in castre pe campulu dela Sibiiu. Atunci M. Teleki esi la óste inganfatu si cu pompa mare si visitandu trupele, alese totuodata din ele asia, cá una parte o dete sub comand'a lui Samuilu Kálnoki si o trimise in comitatulu Unedórei, pentrucà se ia la fuga pe Emer. Tökölyi. Kálnoki ducènduse, aflà pe Tökölyi nepregatitu, din cauza cá Teleki scrisese acestuia, cá se fia in pace, cá din partea tieriei nu va fi conturbatu intru nimicu; deci Kálnoki sparse óstea lui Tökölyi si taiandu pre multi, apuca tóte carale si multe scule domnesci, éra Tökölyi scapà calare insoçitu numai de cativa. Partea cealalta a óstei transilvane, care era din scaunulu Murasiului sub comand'a lui Lad. Gyulaffi, impreuna cu trupele principelui, o trimite spre Clusiu, adica cá si cumu ar voi se se bata cu nemtii. Restulu óstei, cá vreo diece mii de ómeni, remase sub comand'a generariului Grigorie Bethlen. Noi ne re'ntórseramu dela Sibiiu cu acea óste si taberáramu in valea Hasiagului. In acésta tabera era Gavriilu Macskási, cá vicegenerariu Stefanu Daniel, cá magistru supremu de castre Georgie Gyerófi si mai multi magnati si nobili.

Lad. Gyulaffi, carele manecase dela Sibiiu cu corpulu seu, nesciindu vai de elu, care este practic'a lui Teleki, incepù in adeveru se atace pe nemti, si oriunde dá preste lobonti vagabundi prin sate, ii prindea, avea inse porunca, cá se nu taie pe nimeni din óstea nemtiésca. Gyulaffi amblá preste totu alaturea (in paralela) cu óstea nemtiésca, cantoná in apropierea ei, tínea totudeauna vigiliu tari, pentrucà óstea de sub comand'a sa se nu patia vreunu reu. Din contra lobontii prin tóte satele pre unde au trecut, causá stricatiuni fórte mari, éra vitele saracimei le maná cu ciurd'a, din care cauza tíer'a intréga se iritá fórte in contra némtiului, ba trupele care stá sub comand'a lui Grigorie Bethlen, strigá ne'ncetatu, cá pentru ce le tínu in neactivitate, de ce

nu le ducu in contra nemtiloru, pentrucà se dea peptu cu ei si se'i fugarésca din tíera. Niciodata n'am vedutu atata voia si curagiu la bataia, precumu avea acea óste la inceputu, in catu déca o aru fi impreunatu cu corpulu lui Gyulaffi si o aru fi fostu condusu in contra nemtiloru, séu era se péra acolo intréga, séu cá ar fi sfarmatu pe nemti. Atatu de mare era iritatiunea in contra loru. Inse dela Mich. Teleki din Sibiiu venea ne'ncetatu ordonantie atatu catra Grigorie Bethlen, catu si catra Gyulaffi, cá sub perderea capului loru se nu cuteze a incepe vreuna ostilitate in contra nemtiloru, pentrucà in cateva dile némtiulu totu va esi din tíera cu altu modu.

Acumu armat'a*) se apropiea catra Sibiiu. Teleki adica voiá, cá nemtii se sfarme corpulu lui Gyulaffi acilea, pana inca mai petrecea pasi'a, cá se védia, cumu se pórtá nemtii catra tíera. Intr'aceea elu (Teleki) trimitea ne'ncetatu la generariulu Scherfenberg, pentrucà acesta se sparga óstea lui Gyulaffi. Acelu generariu se induplecà cu anevoia la acea fapta, pentrucà se verse atata sange nevinovatu; dupace inse vedù, cá insusi regimulu Transilvaniei are una pofta cá acésta, trimite pre generariulu Veterani cu una parte de óste, ii demanda inse, cá pre catu se póte, se purcéda cu cea mai mare crutiare. Fiindu acumu si óstea lui Gyulaffi in fati'a Sibiiului, Teleki chiamá pe Gyulaffi la prandiu, se incérea se'lu inbete catu s'ar potea mai tare, cela inse nu voiá; apoi dupa conversatiune lunga ilu invità cá se nu ésa in castre, ci se mane in cetate, pentrucà destule strapatie avuse. Teleki face si mai multu: elu anuntia óstei, cá acù n'are a se teme de nemti, pentrucà ací aprópe de orasiu sunt la locu siguru, in catu ostasii potu se se desbrace si se dórma, ne avendu grija de nimeni. Éra acestea le facea Teleki cu scopu, pentrucà ómenii incredienduse, vai-de-capulu loru, cu atatu mai nepregatiti se'i afle inemiculu; éra pe Gyulaffi nu voiá se'lu lase afara, pentrucà se nu péra in macelu, din cauza cá Teleki sperá, cá cela se va casatorí cu una din fiecele lui. Lad. Gyulaffi inse necidecumu nu voi se remana in cetate, pentrucà elu credea, cá nu se cuvene, cá in calitate de comandante ce era, se petréca in cetate; deci elu esi la óste si asiediendu custodiile, se culcà si elu si óstea, pentrucà dete crediementu asecurarei lui Teleki, si asia abatenduse dela strict'a vigilia observata pana atunci, dupa atatea calamitati se desbraca cu totii si se dau somnului, ne sciindu sarmanii, cá in acea nópte multi den ei voru fi macelati. Veterani manecandu cu ostile nemtiesci si cu cele din Ungari'a (lobontii), le demanda den nou si aspru, cá numai catu se sparie pe ardeleni si se incépa a pusca den distantia mare, pentrucà cestia se o tulésca la fuga, apoi neci se nu'i persecuteze. Dupace inse nemtii inca portá ura firésca in contra unguriloru, apoi ostile unguene comandate de elu fiindu manióse, cá den caus'a óstei lui Gyul-

*) Boierii.

**) Espresiune orientala.

*) Nemtiésca.

laffi n'au potutu proda asia precumu au voitu ele, nu s'au tînutu de ordonantia, ci atacandu taber'a (ardelena) cá inemici, taiara pre multi, ii persecutara de parte si facura stricatiune bictiloru ómeni. Deci facênduse larma mare in castre, ardelenii nepricependu, ce lucru se fia acesta, din cauza cà desbracati precumu era, dormea in colibele loru, cateva sute perira dintre ei, in catu den cadavrele loru se ardicara dóua movile; éra nemtii se re'ntórsera incarcati cu préda mare si multa. Lad. Gyulaffi scapà cu fug'a.

Pre candu bordeiele (castreloru, taberei) ardea den tóte partile, inemiculu persecutá pe ardelenii luati la fuga, éra dintre acestia multi alérgara catra pórt'a Sibiiului; acésta inse fiindu trasa in susu, ei fusera taiati in suburbia. Cei carii se aflá in cetate, inca nu sciusera nimicu de acelu lucru, prin urmare se aflau in confusiune mare, éra sasii alergandu pre bastile, voiá se trága cu tunurile asupra nemtiloru. Mich. Teleki inse nu'i suferí dicêndu, cà in capu de nópte netientindu pe siguru, aru face stricatiune mai multa in ardeleni, decatu in nemti. Pasi'a turcescu inca se suí pe bastile si vediendu marele pericolu, isi scóse turbanulu den capu si in mani'a sa 'lu trantí de pamentu, pentrucà acesta cá omu cu mente, a potutu pricepe, cumucà totulu éra numai una practica. Cà adica, déca nemtii au voitu se bata pe ardeleni, pentruce nu'i batúra dela Clusiu pana la Sibiiu, cí tocma sub Sibiiu? Numai pentrucá ambasadoriulu imperatului turcescu se védia, cumcà nemtii ocupa tiér'a cu forti'a armeloru. Pasi'a inse suparatu fórté se intórce catra Teleki si ii díce: „Mei cane, acésta este intrig'a ta, cà ai pusu pre nemti, cá se taie pe ostasii marelui si potentelui imperatu. Ce, me? Eu nu sunt atatu de nebunu, pentrucá se nu vediu practic'a ta cea canéscá; las' cà voi sci eu spune potentelui imperatu, ce felu de credintiosi ai lui sunteti voi. Teleki inspaimantatu, cà-ci i s'a descoperitu fapt'a, stá se asasineze pe pasi'a, inse ceilalti boieri si sasii den Sibiiu n'au suferitu, ci l'au scosu in Tiér'a romanéscá.

La loculu si anulu acesta cronicariulu ne spune si de unu predicatoriu alu curtei, anume Iosifu Magyari, pre care'lu descrie cá pe unu profetu, asemanandu'lu cu Ieremi'a, carele fusese pre langa regele Sedechi'a. Ce e dreptu, cà acelu predicatoriu a prevediutu atatu sórtea ce asteptá pe boierii si pe cioicii Transilvaniei, catu si pe príncipe si tiéra preste totu, mai anume in periodulu dentre a. 1686 si 1712. Acelu Ios. Magyari luptá din tóte poterile, pentrucá príncipele Mich. Apaffy se se tiena pre sine si tiér'a sub protectiunea sultanului turcescu, carui elu jurase credintia, si neci-decumu se nu se supuna imperatului nemtiescu. Dupa macelulu dela Sibiiu pop'a Magyari suinduse pe amvonu incepù cu tectulu dela Ieremi'a capu 3 „Ati saritu intr'unu noroin, din carele nu ve veti mai scóte pitiórele;“ éra de aci incolo spalà pre Teleki cá cu sapunu de caramida. „Acumu,“ díse Magyari, „nu cutéza nimeni a vorbí in contra vóstra, pentrucà ori candu ve manieteti, sunteti cá si cumu ar

esí trasnetu den gurele vóstre, incatu toti ómenii cadiendu in genunchi dinaintea vóstra ve dícu vóua: Marii'a ta dómne, marii'a ta dómne; va vení inse judecat'a lui Dumnedieu preste voi, Dumnedieu ve va ucide pre voi, si atunci ómenii ve voru arata cu degetulu: Acésta este nevas'ta acelui blastematu tradatoriu de patria, acestia sunt príncii acelui tradatoriu fara Ddiu! si posteritatea vóstra se va rusîna de numele celu infamu, care li se va da loru, pentrucà atunci se voru deschide gurele si se voru delega limbele tuturor ómeniloru in contra vóstra si voru striga in contra posteritateri vóstre asia: Éca, tatalu acestora tradà tiér'a, vendù Transilvani'a pe bani, si ne cufundà pre toti in tina atatu de mare, incatu acmù nu ne mai potemu smulge pitiórele din aceea.“ Dupa acestea pop'a mai díse: „Candu a peritu regele Ludovicu la Mohaciú, caranduse cadavrele dinaintea imperatului turcescu si recunoscêndu elu cadavrulu unui magnatu unguru anume Szalánczi, carele fusese unu intrigantu fórté blastematu, cu bastonulu ce avea in mana 'lu lovi preste capu si 'i díse: „„Mei cane, déca nu erai tu, acelu rege junisioru bunu nu ar fi astadi mortu.““ Ddiu se dea, cá se nu patiti si voi asemenea cu acea natiune straina.“

In adeveru, cà profeti'a popei se si impliní asupra lui Mich. Teleki, pentrucà dupa patru ani perindu Teleki in batali'a dela Branu, éra Emer. Tökölyi cerendu a i se aduce corpulu celuia, ii díse: „Hei calvule, calvule, déca nu erai tu in Transilvani'a, acésta tiéra nu ar fi cadiutu in manile nemtiloru.“

Pop'a Ios. Magyari mai díse in epilogulu predicei sale: „Tu príncipe calcatoriu de juramentu, voi magnati infami si blastemati, Ddiu ve anuntia vóua prin mine, fiti drepti catra domnitorii vostrii, nu ve infrangeti juramentulu ce ati pusu catra turcu, pentrucà de'lu veti frange, Ddiu va pierde si pe príncipele, si pre boieri, si tiér'a.“

Dupa acestea cronicariulu mai spune, cà elu mai audise si alte predice de ale popii Ios. Magyari, care ar fi sfásietu ánim'a oricarui omu de omenia; lui Teleki inse de tóte acelea nu'i pasá nimicu.

Acelu popa Magyari era unu modelu de omu invetiatu din dílele sale, inse de aceia, de care mai affi pre cate unii ici colea si in dílele nóstre. Elu adica era atatu de cufundatu in meditatiunile sale religióse si morali, incatu pentru altuceva nu mai era bunu; nu sciá computa neci pana la doi fiorini, de vestmentele sale si de ale casei nu portá nici o grija, preotés'a ilu scotea la mésa cu poterea din chiliór'a de studietu; banii ce i se dá de ees. dela ingropatiuni, ii perdeá din busdumarietele sale cele sparte. Acestu Magyari fusese generele faimosului Mich. Tofeus, carele inca a fostu capelanu de curte, apoi episcopu (superintendente calvinescu). Acestu Tofeus inca predísese tragedi'a rebeliuniloru din Ungari'a, pentrucà in comentariulu ce a facutu elu la psalmii lui David scrie: „Natiunea magiara atatu alérga dupa libertate, pana ce pate cá camil'a, carea mergêndu la

Joie, isi cerú córne, éra apoi nu numai cà nu i se detera córne, ci isi perdù si urechile.“ Acestu Tofeus inca predicase ne'ncetatu in contra blastematiiloru lui Mich. Teleki si in termini atatu de grosolani, in catu ti se sculá perulu maciuca (díce cronicariulu); cu tóte acestea nici Tofeus nu fusese in stare de a infrena infamiile. In una predica dîsese Tofeus: „Déca asi fi predicatu in palatiulu lui Achab, carele fusese unu rege fórte infamu, cate am predicatu in acestu palatiu de cincispredece ani incóce, dieu cá l'asi fi întorsu la penitentiã; pentrucà Ddieu numai una-data amerintiã pre Achab prin profetulu seu, si elu indata se inbracà in sacu; éra fructulu prediceloru mele nu este mai mare, decatú cá si candu asi arunca mazere in parete. De aceea vediu eu bine, cà Ddieu ve va pierde pre voi, éra cu voi am se pieru si eu; pentrucà santu a fostu profetulu Ieremi'a, totusi din caus'a blastematului rege Sedechi'a trebui se piéra si elu sarmanulu. Tu principe se nu te incredi, cà esci omu bunu si cà totu asia te cunósce si lumea cristiana, pentrucà boierii din pregiurulu teu sunt blastemati si infami, carii abusandu de bunetiele tale, comitu totu feliulu de lotrí*), éra apoi dîcu dieu, cà tu vei fi judecatu pe ceea lume inaintea lui Dumnedieu din caus'a loru. Déca tu te tieni de principe, apoi Ddieu pentru aceea 'ti dete tie maciuca, arma in man'a ta, pentrucá tu se'i conduci pre ei, éra nu ei se te póрте dupa placulu loru. Se pare, cà regele Sedechi'a fusese dupa natur'a sa omu blandu, si candu l'au dusu in sierbitute pe tempulu regelui Babiloniei, chiaru femeile jidoviloru ilu desculpá dîcendu, cà boierii l'au sedusu la tóte lucrurile rele; acestea inse nu'i folosira nimicu, pentrucà totu ii scósera ochii si asia morí in sierbitute. Totu asia vei patí si tu principe, din caus'a lotriei boieriloru etc.“

Dupa acestea la acestu locu Cserei insémna unu lucru fórte curiosu despre unu bietu de romanu. Se spune adeca, cumuca acelu romanu (numele si locuinti'a nu i se arata), ar fi dormitu in campu cu fati'a in susu si cu gur'a cascata, cu care ocaziune ar fi intratu in elu unu sierpe. Calugarii papistasi (franciscanii) dela Alba-Iuli'a aflandu de acestu casu, sparie pe romanu dîcêndu'i, cà a intratu satan'a in elu, cà inse ei ilu voru scóte, déca se va face papistasiu. Acelu omu badaranu se si induplecà usioru, dîce cronicariulu. Intr'aceea calugarii inchidiendu'lu intru una casa, ilu léga si 'lu invétia ceea ce ar avea elu se vorbésca, dupa aceea trimitu la Tofeus, care era rivalu mare alu loru, cá pe dominec'a viitória se mérga la beseric'a papistasiésca, pentrucá se scóta pe draculu inaintea ochiloru lui. Tofeus fiindu omu iute la mania, merge cu mare furia la principele. „Marii'a ta,“ dîse Tofeus, „asia se'mi ajute Ddieu, eu nu voi mai siedea in curtea mariiei tale, déca marii'a ta nu vei decide in caus'a acést'a. Éca ce'mi anuntiara pa-

terii papistasiesci. Deci M. ta dispune, cá se aduca pre acelu omu dela ei, cá déca cumuva totu este vreunu diavolu intrensulu, se cercu si eu, se vediu, ilu pociu scóte si eu.“ Principele cere pre romanu, paterii nu voiescu se'lu dea; atunci elu trimite din ostasii sei de curteni pedestrii, carii'lu si aducu. Tofeus, fiindu de fatia multi boieri si alti ómeni, se rastesce cu mare mania catra acelu omu intrebându'lu, déca este dracu in elu. Bietulu omu ticalosu de frica nepotendu nici a vorbi, in fine totu respunde, cà elu nu scie ce este in elu, simte inse, cà i se misca in fóle. Atunci crediendu cu totii, cà a intratu vreunu sierpe in elu, principele comite medicului seu, cá se'i dea ceva medicina, care i se si dete, apoi ilu pusera sub paza strinsa. Preste puçinu ese din romanu pe siediutu unu sierpe mare, ruptu in dóua si ucisu in stomaculu lui prin medicin'a cea tare. Dupa acestea Tofeus in dominec'a urmatória suinduse pe amvonu, suduie pe pateri cumu ii vení la gura, inferandu'i de insielatori, carii voiescu a seduce pe poporu cu minuni mintiunóse. Asia paterii remasera fórte rusínati, éra pe acelu romanu ilu facura impartítioru de fenu in curtea principelui.

Recomandámu acésta istorióra la apretierea mediciloru din dílele nóstre.

(Va urma).

Despre medicina cu respectu la poporul romanu.

III.

Despre structur'a corpului omenescu si situatiunea partiloru lui.

Pentrucá lectorii se póta intielege mai bine cele ce vomu comunicá mai la vale, aflamu de necesitate a permite o schitia restrinsa despre structur'a corpului nostru si despre anatomi'a topografica, séu despre situatiunea organeloru lui.

Structur'a.

De si corpulu omenescu este compusu fórte artificiosu din fórte multe si diferite parti, elu totusi e edificatu numai camu din 14 elemente,*) adeca: azotu séu nitrogenu, carbonu, hidrogenu, oxi-genu, calciu, sumporu (puciósa), fosforu, caliu, natriu, chloru, fluoru, magnesiú, siliciu si feru. Aceste elemente se imbina (léga) la olalta éراسi numai in vreo 10—14 asia numite parti constitutive amestecate mai strinsu, adeca: in apa, substantia albuminósa (albusiu, fibra, casieína), gelatina (cleiu), untura, sare comuna, fosforu si carbonas calcis (varu cu acime de fosforu ori de carbuni), kali si natron (lesiia si potasia).

Prin necontenti'a descompunere a acestoru putíne substantie in urm'a schimbarei materiei sustientória de viatia, se mai nascu si alte materie nasca-

*) In originalu: Mindenféle latorságokat, adica totufeliulu de talcharii, séu fapte de banditi.

*) Materii primitive, stichii.

torie, cari de locu dupa nascerea lorú s'eu se arunca afara cá netrebnice, s'eu servescu spre midiolocirea diferitelor procese. Cele d'anteie se numescu escrete (lapedature) si se afla in urina (udu) si sudóre, in fere si aburimea plumaniloru. Cele din urma se numescu secrete (scremeti) si suntu laptele, sementi'a, suipatulú, suculu gastricu (alu stomachului), suculu entericu (alu matielorú), suculu pancreaticu, muculu, balele, firea, lacrimelú s. a. Din tóte aceste parti constitutive ale corpului omenescu materiale fluide si anume ap'a facu cea mai mare parte a lui, pentruca fluidele facu trei patrarie din intrég'a greutate a corpului astfelu, catu corpulu nostru se póte asemená cu unu burete moiatu in fluidu. Partile vertóse, cari cu ajutoriulu endosomei si alu capilaritatii (sorberea sucului nutritoriu de insasi substanti'a organelorú in timpulu trecerei sangelui nostru prin ele) suntu mai multu s'eu mai puçinu umedite de licuide, prin formarea celuleloru (fagureloru) iéu form'a celuleloru, a tievilorú, fibrelorú si a membranelorú, éra apoi aceste suntu tiesute spre diferite tieseture, ce compunu singuratecele organe, adeca tiesetur'a óselorú si cartilaginilorú (sgârçurilorú), legamentelorú (tingelorú), muschilorú (carnei), vaselorú si a nervilorú. Cele mai tiépele suntu ósale si cartilaginele, care formédia stelagiulu (scheletulu); de care suntu lipite unele din partile moi si in cari altele stau aparate. Atatu ósale, catu si cartilaginele suntu acoperite cu o pelisóra tiépena tingósa (periosteú si perichondriu), in cari se afla vasa de sange pentru nutritia acestorú parti. Prin legatur'a misicatória a ósalorú intre sine cu tingi tiépele, inse elastice, care se numescu legamintile ósalorú, devine acestu scheletu totuodatu unu aparatú misicatoriu, care in totulu, s'eu si in singuratecele parti ale lui se misica dupa voi'a nóstra prin muschi s'eu carne. Pentruca inse pondulu lui se nu fia prea mare, ósale nu constau numai din mass'a ósalorú, ci ele au inlaintrulu lorú o multíme de spatiuri implute cu o unsóre móle, usióra, meduv'a ósalorú, care totudeodata dà si unu asterutu móle scutitoriu pentru vasale si nervii ósalorú. In laintrulu cavitatilorú (golitiunilorú) formate din ósa si muschi (cavitatea capului, spinarei, peptului, fólelui, lighénului) jacu asia numitele meruntaie compuse. Ele suntu edificate din felurite tieseture si au varie forme, din care unele servescu spre sustinerea vietiei nóstre (precumu e activitatea aparatului ânimei, respiratiunei, digestiunei si a udului), s'eu spre propagare, ér' altele din contra midiolocescu activitatile spiretului si ale simtiurilorú. Tóte aceste parti pana acumu enumerate suntu strabatute de unu numeru mai mare ori mai micu alu unorú tievi mai gróse ori mai subtíri ramurite, parte in form'a unui arbore, parte in form'a unei retiele, si sunt compuse din nisce fire solide, albe. Tievile se numescu si vasa si vene; ele au indoita destinatiune, unele cu ajutoriulu apararei ânimei au se duca licuidulu rosíu nutritoriu — angele — din ânima la tóte partile trupului (ve-

nele batatórie s'eu arteriele) si aici se'lu reverse prin vasa fórte fine, cu pareti subtiri inzestrate si in form'a retielei respandite (vasale capilarie), din care apoi trece in vene, cari ilu reducu éra si la ânima. In modulu acest'a sangele, care este sorgentele de viétia, se revarsa necontenitu iu cercu prin totu trupulu (circulatiunea sangelui) si depune in tóte locurile materia nutritória, ducéndu pe aci incolo ce e utilizatu (stricatu). Alte vasa pórtá s'eu unu fluidu albu asemenea sangelui, ce'lu primescu in sene din tóte punctele trupului, pe unde remase neintrebuñtiatu, adeca prisosulu fluidului nutritoriu esudatu prin pareti vasalorú capilarie asia numit'a limfa (vasale limfatice), s'eu unu fluidu nascutu din materie nutritória, ce se numesce chilú si se póte primi numai din stomachu si din matie in timpulu digestiunei ori chilificatiunei (vasale absorbitórie). Ambe aceste fluide, adeca limf'a si chilulu, se trecu in sange prin vasale limfatice si absorbitórie, cá se'lu sustiena nutritoriu; in drumulu lorú catra sange ele trecu mai nainte prin fórte fine spatiuri de celule in nisce ghemuri rotunde (ghindurele limfatice), unde se aseménezá si mai tare sangelui, apoi se revarsa tóte in ductulu laptelui peptorale.

Firele solide albe respandite prin totu trupulu suntu nervii, cari iau originea din creeri si meduv'a spinarei si asemene sirmei (drotului) telegrafelorú electro-magnetice, léga partile isolate si fórte diferitórie ale corpului nostru intr'unu totu strinsu legatu intre sinesí. Nervii iritati prin stimuli estérni si interní, dau ansa la asia numitele aparitiuni vitali si suntu midiolocitorii activitatii spiretului; dela nervi depende misicarea si simtírea.

Suprafati'a din afara a corpului este acoperita cu o pele solida (pelea estérna), ér' cea din laintru, adeca cavitatile trupului, cu o pele mai subtíre mucósa (membran'a mucósa). — Tóte partile din cate se compune trupulu nostru, suntu mai multu s'eu mai puçinu strabatute s'eu invelite in tieseture celulóse si adapate de licuidulu nutritoriu. Asiadara corpulu nostru dupa forma este edificatu din ósa, cartilagine, legaminti, muschi, vasa, nervi, meruntaie, piele si membrane, ér' dupa mestecare consta mai vírtosu din apa, albusiu, fibra, casieina, gelatina, unsóre, sare comuna, varu si feru. Pana custa viati'a in noi, necontenitu se face schimbare in acésta forma si in partile constitutive. Acést'a ne silesce, cá se aducemu in trupulu nostru din partile aceste o cuvenita catatíme in calitate corespundietória, adeca se mancamu si se bemu cu cumpetu bucate si beuturi priñtióse. Pe acésta schimbare a edificarei si materiei are se se baseze intielépt'a sustinere si fisic'a educatiune a omului.

Situatiunea.

Corpulu omului formatu din diferite materie, precumu vedíramu mai susu, se distinge in form'a din afara la diferite persóne intru unu modu fórte in-

semnatu. Diferinți'a acést'a produce etatea, secsulu, ras'a si natiunea, clim'a, ocupatiunea, datinle, constitutiunea trupului si temperamentulu, adeseori si bólele petrecute, séu care înca mai asuprescu organismulu omenescu. Naltímea corpului intru totu e de 5—6 pitióre, éra acést'a atérna dela scheletulu ósaloru. Grosimea e si mai feliurita si ea atérna érase dela scheletu si structur'a muschiloru, precumu si dela gramadirea unturei. Pondulu midiulocíu dela 125 pana 160 punti la barbati si 110—150 la femei. Elu are mai multe regiuni, din cari cele mai insemnate suntu capulu, trunchiulu si extremitatile. Suprafati'a corpului unui omu deplinu crescutu se computa preste totu de 14—15 pitióre patrute astfelu, catu apasarea atmosferei asupr'a lui face peste 300 centenarie. Déca vomu trage in ide'a nóstra un'a linia prin midiuloculu trupului omenescu din susu in diosu, atunci acél'a se va imparti in dóne diumatati, in un'a dirépta si in alt'a stanga. Simetri'a acestoru parti se obserba mai cu séma in suprafati'a esterna, de si diumatatea drépta de regula e mai desvoltata.

A) Capulu.

Este partea cea sublima si cea mai nobila a corpului omenescu, ca-ci elu ascunde in laintrulu seu organulu mintii, adeca creerii, precumu si cele mai ponderóse aparate ale simtiuriloru si ale voiei, ce servescu mintii (spiretului). Elu jace pe grumadiu, care se misca tare, si pe acesta ii este concesa prin dóne inchiaieture, (adeca intre capu si vertebr'a prima si intre acést'a si a dou'a vertebra a grumadiului), misicarea plecata, intinsa si lateralmente rotatiunea. Capulu are o base cu totulu osósa si se distinge in elu capatín'a si fati'a.

1) Capatín'a este partea suprema a capului, globósa ori ovale; ea se formédia din 6 ósa (osulu fruntei, dóua ósa ale crestetului, osulu cefei, dóua ósa ale templeloru), ce suntu inelestate prin margini dintiate (coseturi). Cea mai mare parte a capatínei (afara de frunte) este acoperita cu peru. In rotund'a cavitate a capatínei jacu creerii inveliti intr'unu sacu compusu din trei piei puse peste olalta (pielea tare, pielea paiangenului si pielea móle); creerii inca arata dóne diumatati laterali, precumu si unu globu denainte mai mare si altulu posterioru mai micu, creerii si creerasii. In capatína destingemu urmatóriele regiuni: in ainte fruntea, indereptulu carei jacu lobii anteriori ai creeriloru; deasupr'a crestetulu, sub elu lobii de midiulocu ai creeriloru, indereptu céf'a cu lobii posteriori ai creeriloru si cu creerasii de laturi, templele cu pareti subtíri si cu ductulu eustachicu; din diosu fundulu séu bas'a, se radíma pe grumadiu. In fundulu capatínei se afla multe aperture (gaure) mai mari si mai mici, prin cari esu afara cele 12 parchi ale nerviloru cerebrali. Cea mai mare este indereptu sub céfa, asia numit'a apertura mare a céfei, care servesce spre trecerea meduvei oblongate, ce léga creerii cu meduv'a spinarei.

2) Fati'a este partea de nainte a capului si se formédia din 14 ósa, din cari 13 suntu nemiscatórie, éra unulu se misca. In fatia se vedu bortitiile (gaurile) destinate de locuintia pentru organele simtiriloru, precumu vediulu, mirosulu si gustulu. Caracterulu fetiei diferesce fórte multu la ómeni dupa diferenti'a rasei loru, elu depende: dela formatiunea craniului si a fruntei, dela desvoltarea organeloru simtírei si a ósaloru fetiei, dela aparatulu muschiloru sub piele.

(Va urma).

Aratare cu dovedi de trépt'a,

in care din vechime se socotea mitropoli'a Ungro-Vlachiei, si in ce trépta este acum'a, precumu si cá archiereii Ardealului se hirotonisea de mitropolitii Ungrovlachiei pana la anii dela Christosu 1698, candu cu Uni'a in Ardélu.*)

In pravil'a cea romanésca, carea s'au tiparitu la anii dela zidirea lumei 7160, éra dela Christosu 1652, la fil'a 401 se arata, cá pururea pomenitulu imperatu alu Tiarigradului (Constantinopolei) Andronicu alu douilea, Paleologulu, au intocmitu cumu trebue se fia scaunele mitropolitiloru, unde se vede, cá pre acea vreme scaunulu Ungrovlachiei era la Nr. 70, éra Moldovalachi'a la Nr. 71.

La fil'a 402 díce: „De aci'a apoi s'au facutu la Ungrovlachi'a, adeca in tíer'a Muntenésca, doi mitropoli, inse unulu ține locul Angirei si se chiama Ecsarchu a tóta Ungurimea si alu Plaiului. Ér' altulu se chiama mitropolitulu laturei țierei muntenesci spre Severinu si loculu tîindu alu Amasiei. Acum'a inse nu se chiama acél'a mitropolitulu, ci episcopulu, pentru cá suntu doi episcopi subtu mitropolitulu țierei muntenesci, adeca Rîmniculu si Buzeulu. Rîmniculu mai mare, ér' Buzeulu mai micu.“

„Mitropolitulu acést'a are blagoslovenie de hirotonisesce si pe episcopii țierei Ardélului din tíer'a Ungurésca; asiadara si pre cei de locu ai lui.“

Pentru acést'a si in cartea préfericitului patriarchu Chrisantu alu Ierusalimului, numita sintagmation, carea s'au tiparitu anteiu la anii dela Christosu 1740 in lun'a lui Iuliu in orasiulu Tergovesti, ér' a dou'a óra tiparita cu voiea preafericitului patriarchu alu Ierusalimului Avramie in Veneti'a de tipografulu Antonie Vortoli anulu 1778 la fila 72, unde vorbesce pentru scaunele mitropolitiloru, se díce:

„Archiepiscopulu Transilvaniei, adeca alu Ardélului (se gasesce pentru acést'a tiparitu in Kiriadromiile romanesci acést'a, cutare archiepiscopulu alu Belgradului, Vadului, Maramuresiului, Silvasiului, Fagarasiului si a tótei țierei Ardélului si a altoru parti ale Ungariei, Vidiculu, Chioarulu, Sulatiulu si Crasn'a),

*) Suntemu poffiti a reproduce acést'a pericopa din istori'a bisericésca a d-lui Lesviodacs, carele a fostu fratele mitropolitulu Neofitu alu Ungrovlachiei. Red.

are relația sa ca tra mitropolitulu Ungrovlachiei, că ca tra unu patriarhu si cu dreptu de ecsarchu. Elu are si trei episcopi supusi lui, pe alu Maramurasiului, alu Silvei si alu Vantului.“ Apoi éra si in pomenit'a pravila la filele 403, 405 si 406 se arata, care mitropolitu tînu si au pana in dîo'a de astadî subtu man'a loru episcopi, intre care: „Munténulu tîne acést'a a Rîmnicului si a Buzelui,“ si éra si, care din mitropolitu se dîcu pré cinstiti si ecsarchi, si care se dîcu numai cinstiti, intre care Ungrovlachulu (se dîce) pré cinstitu si ecsarchu a tóta Ungurimea si alu Plainului.“

Éra in anulu 1776 in lun'a lui Octombre indic tion 10, domnu fiindu tieri rumanesci Alecsandru Ioanu Ipsilantu si mitropolitu Grigorie, s'au cinstitu scaunulu acestei mitropolii cu titlu de locuti toriu alu Cesariei Capadochiei. Acest'a are ante'a siedere indata dupa patriarhii bisericei Resaritului.

Spre nestinsa pomenire pe vremea viitoare si spre sciint'a atatu a clerului bisericescu, precumu si de obste a totu pravoslavnicului crestinu, si spre dovad'a acelu ce s'au aratatu mai susu din pravila tiparita rumanesce la fil'a 402, că acelea episcopii tieri Ardélului din tier'a unгурésca se hirotonisescu din vechime de mitropolitulu Muntenimei, carele este alu Ungrovlachiei, eata se alatura mai josu cateva alegeri si hirotonii savarsite dupa canónele bisericei resaritului, si o sfátuire a prefericitului patriarhu alu Ierusalimului Dositeiu din anulu 1678, Genarie, ca tra Atanasie, ce atunci se hirotonise episcopu tieri Ardélului.

Tóte acestea se afla trecute in condic'a de hirotonie archieresce incependu dela létulu 7176, éra dela Christosu 1668 Martiu 21, care condica s'au pututu pastra in archiv'a sfintei mitropolii a Ungrovlachiei, scapandu din a vremiloru bantueli, precumu navaliri de tataru, predi si altele, pe care nici vremea, nici mic siuratarea cartii acesteia nu éra a le descrie cu deameruntulu.“

Leesicograficu.

Vocabulariu latino-romanesco-francescu, de parint. Archimandritu Iosafatu.

Pe timpulu siedintieloru societatei academice, din vér'a anului 1868, archimandritulu Iosafatu, supranumitu Snagóvnu, parochulu eclesiei rumanesci ortodocse din Parisu, trimise pentru bibliotec'a societatei academice cartea sa titulata asia:

Vocabulair de quelques mots latins expliqués en roumain et en francais, par l'Archimandrite Josaphat Snagovano, fondateur dela chapelle romaine. A Paris 1867.

Parintele Iosafatu dîce, precumu vediuramu din pórt'a acelei carti, că vocabulariulu seu e compusu din „unele cuvente,“ care se esplica, séu mai bine, intre care se tragu paralele; noi inse observamu, că

acelu vocabulariu face unu tomu 8° destulu de grosu, care merita tóta atentiunea filologiloru si a lexicografiloru nostrii. Esplicatiunile parintelui Iosafatu sunt in cea mai mare parte a vocabulariulu seu unu paralelismu, de care mai avemu inca numai pre celu micu trasu de dn. Ioanu Eliadu intre limb'a daco-romana si intre cea italiana.

Pentru informatiune mai deaprópe a literatiloru nostrii, vomu reproduce aici cateva esplicatiuni si paralele limbistice de ale parintelui Iosafatu dela liter'a A.

lat.	rom.	franc.
Abacus,	ambacu,	tableau pour les mathematiques.
Acoena,	arsina,	toise pour mesurer.
Acanthyllis,	stiglete,	chardonneret.
Accipitrina,	patlagina,	laitue sauvage.
Acerium,	oçielu,	acier.
Acer,	artiariu,	érable.
Adonium,	doina,	vers aux fêtes d'Adonis.
Alicula,	ilicelu,	robe d'enfant.
Allix,	ilicu,	veste, chemisette, habit.
Alveus,	albia,	lit d'un fleuve.
Alveum,	albia,	cuve, baignoir.
Amaracus,	mageranu,	marjolaine.
Amethistus,	matostatu,	améthisté.
Anisum,	anasonu,	anis.
Antimensa,	antimisu,	autel portatif, morceau d'étoffe.
Apricari,	prigorire,	s'exposer au soleil.
Arcola,	cucuvaie,	oiseau de sinistre presage.
Armus,	armu,	arme, jointure du bras.
Arrectus,	aricitu,	hérissé, élevé, dressé.
Artus,	artanu,	membre, jointure, partie du corps.
Arvus,	arva,	champs, sol, terre en jachères.
Aspretum,	asprisiu(brusime),	lieu plein de broussailles.
Astelecus,	stuletiu,	corps sans tronc.
Asteria,	sorétia,	poisson qui brille comme une étoile.
Atypus,	pelticu,	bêgue.
Aulcum,	uraniscu,	rideau pour théâtre.

B.

Balbus,	balbaitu,	bêgue.
Barathrum,	balta,	élang.
Barba jovis,	reventu,	joubarbe.
Barbus,	barbuu,	barbeau, poisson de mère.
Bellua,	bala, balauru,	bête.
etc. etc.		

Frundiarindu prin acelu vocabulariu, va obserba oricine, că auctoriulu adunà unu numeru mare de provincialismi mai alesu din Munteni'a, inse si din Moldov'a, provincialismi, cari in alte tieri locuite de romani mai nicidecumu nu sunt cunoscuti, éra in lexicónele esîte pana astadî la lumina inca nu s'au prea vediutu. Asia intre alte merite nedubitate, pe care le are vocabulariulu parintelui Iosafatu, noi trecemu la loculu antaiu meritulu, că reverenti'a sa culese atatu materialu interesantu pentru unu dictionariu completu, pre care'lu asteptamu.

In catu pentru form'a de paralelismu, pe care o ia vocabulariulu in partea sa cea mai mare, precumu atinseramu si mai susu, filologii voru afla, că acel'a in mai multe casuri este fortiatu, prin urmare nesiguru. Asia ceva inse s'a mai intemplatu si cu altii.

G. B.

Societatea pentru invetiatur'a poporului romanu.

Dela unu tempu încóce publiculu afla din candu in diariale romanesci cate una scire despre societatea pentru invetiatur'a poporului romanu; intr'aceea pre catu amu observatu noi, statutele acelei societati, prin urmare si scopulu celu sublimu si salutariu alu aceleia sunt prea puçinu cunoscute in una parte mare a publicului. Din acésta cauza aflaramu cu cale a reproduce aici statutele numitei societati, alu caroru coprinsu este:

Art. I. Societatea pentru invetiatur'a poporului romanu are scopu:

a) A propaga prin tóte midiulócele putintióse invetiatur'a intre romani, fara deosebire de provincie, si a starui cá instructiunea generala gratuita si obligatoria se deviie o realitate in Romani'a, asia, cá se ajunga a nu mai fi romanu, fara se scie a ceti si a scrie; si

b) A conlucra la desvoltarea educatiunei nationale;

1. Protegendu scólele pe caile legale in contra ori carei mesuri lovitóre.

2. Cerendu si activandu prin staruintiele sale inmultirea si inbunatatirea scóleloru.

3. Staruindu din tóte puterile pentru esact'a punere in lucrare a donatiuniloru facute in favórea invetiaturei publice.

4. Aperandu drepturile legitime ale corpului invetiatoriu, prin tóte midiulócele legali.

5. Ajutandu pe junii scolari lipsiti de midiulóce, fara distinctiune de provincia romana.

6. Activandu si incurajandu elaborarea de carti didactice, mai cu séma pentru scólele primarie, catu mai multe, mai bune si mai puçinu costatóre.

7. Staruindu din tóte puterile pentru infiintiarea de scóle profesionale romane pentru renascerea si in-florirea comerçului si industriei nationale.

Si prin alte asemenea midiulóce.

Art. II. Societatea va avea de norma a plecá in lucrarile sale dela ce este mai necesariu si generalu folositoriu.

Art. III. Totu romanulu póte deveni membru alu societatei facéndu cerere si declaratiune catra ori care sectiune a societatei, ca voesce a fi membrulu ei.

Sectiunea are dreptulu a'lu recunósce, remanendu cá comitetulu adunarei generale se'i dea la tempu diplom'a cuvenita.

Societatea póte priimi ca membri si pe profesorii din Romani'a, ce n'au inca naturalisatiunea.

Membrii minoreni n'au dreptulu de votu deliberativu.

Art. IV. Nu potu fi membrii societatei:

a) Persónele condamnate si nereabilitate pentru vreunu delictu ordinariu si infamantu.

b) Membrii corpului invetiatoriu pe dreptu departati din posturile loru pentru cause de nemoralitate.

Art. V. Incetédia de a fi membru societatei:

a) Membrulu, care se esclude din sinulu ei prin votulu a $\frac{2}{3}$ din numerulu membriloru sectiunei localitatiei, din care face parte.

b) Membrulu, care nu respunde la tempu cotizatiunea anuale, la care e obligatu, dupa trei avertisamente.

c) Membrulu, care in urm'a intrarei sale in societate a perdutu calitatea de romanu, séu a cadiutu in categori'a dela liter'a a) si b) art. IV.

d) Membrulu, care acceptandu o insarcinare din partea societatei, fara motivu aprobatu de societate n'a indeplinitu.

Art. VI. Societatea pentru invetiatur'a poporului romanu tiene siedintie generale odata pe anu in d'versele orasie ale Romaniei; ér' peste anu ea lucréza:

a) Cá sectiune centrale cu resiedinti'a in Bucureasl

b) Cá sectiuni judetienie resiediatóre in capitalade de judetie.

Art. VII. Se declara constituita o sectiune judetiéna a societatei, indata ce in o localitate sunt resiedenti unu minimum de 10 membrii.

Art. VIII. Ori-care membru alu societatei este membru de dreptu alu ori-carei sectiuni. In localitatile inse, unde numerulu nu a permisu constituirea unei sectiuni judetiene, membrii isolati, carii au dreptulu a lucra in oricare din sectiunile judetiene, sunt totusi obligati a determina sectiunea, la care ordinariu voiescu a lucra, prin o préalabila declaratiune catra comitetulu sectiunei aceleia.

Art. IX. Fiacare sectiune judetiéna, facéndu parte din unulu si acelasi totu, va purtá titlulu: „Societatea pentru invetiatur'a poporului romanu“ sectiunea din judetiulu . . . (numele localitatiei).

Art. X. Déca o sectiune recunósce pe o persóna cá membru, conformu art. II. si III., va face cunoscuta sectiunei centrale si acést'a tuturoru sectiuniloru judetiene.

Art. XI. Sectiunea centrale se va declara constituita pe data ce voru fi subsemnatu aceste statute 50 de membrii.

Art. XII. Fiecare sectiune a societatii pentru invetiatur'a poporului romanu se compune din:

a) Comitetulu sectiunei.

b) Membrii resiedietori in orasiulu, unde este scaunulu sectiunei.

c) Membrii din localitati, unde nu s'a pututu constitui sectiunea dupa declaratiunea loru: (art. VIII).

Art. XIII. Sectiunea póte tiené siedintia ordinaria si numai cu membri dela litera a) si b).

Art. XIV. Comitetulu sectiunei se alege prin majoritatea voturiloru pe cate unu anu, de catra membrii resiedietori si dintre ei.

Comitetulu se compune din: unu presiedinte; unulu séu mai multi vicepresiedinti; secretariu si casieriu.

Art. XV. Fiecare sectiune va luá tóte mesurile necesarie pentru realisarea scopuriloru societatei in-

launtrulu judetiului seu, visitandu dupa trebuintia prin membrii sei scólele, sustienendu si facendu a se sustiené causele loru inaintea autoritatiloru etc.

Art. XVI. Unu regulamentu specialu, votatu de fiecare sectiune in parte, va determina modulu alegerei comitetului ei, catu si atributiunile acestuia.

Art. XVII. Sectiunea din Bucuresci, fiindu sectiunea judetiului Ilvovu, este totuodata si organu alu tutuloru sectiuniloru societatei in faci'a autoritatiloru superióre din capital'a Romaniei.

Cá atare, acésta sectiune se ocupa cu tóte afacerele, ce intereséza in genere societatea si in speciale pe vreun'a din sectiuni dupa a loru cerere.

Totu sectiunea centrale din Bucuresci va fi organulu societatei in relatiunile ei cu alte societati, dar mai cu deosebire cu societatile de preste Carpati.

Art. XVIII. Comitetele sectiuniloru judetiene sunt obligate:

a) A trimite sectiunei centrale la fiecare trei luni celu puçinu, relatiune despre starea intereselor societatii.

b) A realisa fara intardiere tóte cererile ce'i adreséza sectiunea centrala.

Art. XIX. Spre a se ajutá in lucrarile sale, cá organulu alu societatei sectiunea din Bucuresci va putea trimite dupa trebuintia membrii visitori si aparatori in verce judetiu; membrulu acesta ia parte de dreptu la lucrarile societatiei, unde este in misiune.

Art. XX. Sectiunea centrala publica in numele societatiei unu diurnalu destinat a apera causele si a sustiené scopurile ce'si propune societatea.

Acestu diurnalu se va sustiené cu midiulócele sale proprie. Pentru primele doue luni va primi dela societate o subventiune, care nu va trece peste 1500 lei. Venitulu ce aru produce cu tempulu fói'a, va reveni societatiei.

Redactiunea acestui diaru se alege de astadata de membrii sectiunei centrale, si pe venitoriu se voru alege in adunarea generala anuala.

Art. XXI. Fiecare membru platesce inainte cate unu sfantiu pe luna cotisatiune; se póte plati acésta cotisatiune cu lun'a, cu trimestrul, séu cu anulu.

Art. XXII. La priimirea diplomei de membru se respundu doi sfanti, specele tipariului.

Art. XXIII. Societatea priimesce cu recunoscintia daruri, subventiuni, donatiuni etc. Cu acestea societatea va chibzui a formá unu fondu speciale, a 'lu caruia numai venitul se va putea cheltui.

Art. XXIV. Bugetulu anuale alu societatiei se otaresce de adunarea generale.

Pana la prim'a adunare generale bugetulu se intocmesce de catra fiecare sectiune in parte.

Art. XXV. Sectiunea centrale va primi, conformu bugetului votatu de adunarea generale, dela fiecare sectiune judetiéna, ca subventiune, sumele necesarii pentru specele comune societatiei.

Art. XXVI. Sectiunile judetiéne dau séma in

fiecare anu adunarei generale, de intrebuintiarea sumelor ce au strinsu.

Art. XXVII. Societatea se aduna in siedintie generale odata pe anu, la tempulu si in orasiulu otaritu de ea la adunarea din urma.

Mesurile locali necesarie pentru instalarea adunarei se iau de sectiunea localitatiei, unde e convocata adunarea.

Art. XXVIII. Toti membrii societatiei neputendu veni la adunare, adunarea este totusi constituita din maioritata membriloru presinti ai sectiunei din localitatea unde se tiene adunarea, plus maioritata delegatiuniloru dela sectiunile judetiene.

Art. XXIX. Adunarea generale va elabora regulamentulu seu.

Art. XXX. Societatea se va considerá constituita deodata ce voru fi constituite unu minimum de diece sectiuni. Intardierea constituirii societatiei nu impedece constituirea unei sectiuni in parte.

Art. XXXI. Prim'a adunare generale va fi in Bucuresci. Sectiunea centrale, dupa constituirea societatiei conformu art. XXX., convóca prim'a adunare, la epoc'a ce o va determiná dupa prealabila intielegere cu sectiunile constituite.

Art. XXXII. Numai adunarea generale póte modifica statutele acestei societati.

Articulu I. inse nu se póte modifica neci de adunarea generale, fara a atinge insasi fiinti'a acestei societati.

VIATTA LUI CUZA-VODA.

Memoriu istoricu de Dimitrie Bolintinénu.

Faptele si ómenii acelei epoce; divanulu adhocu din Moldov'a. Alecsandru Cuza se alege Domnu in Moldov'a, apoi in Romani'a. Faptele si ómenii acelei epoce, carii vinu se faca si epoc'a de astadi. Administratiunea in intru se degrada cu totul, politic'a din afara se radica, se face demna si triumfa. 2. Maiu dà resufletu poporului si burghesiei. Se calca de guvernulu pactulu din 2. Maiu. Suveranitatea natiunei calcata de Domnu si de ministrii.

Natiunea in dreptulu seu contr'a cameriloru alese prin violentia si coruptiune, destitue pe Domnu si alege principe strainu cá o garantia pentru respectarea in viitoriu a pactului intre natiunea suverana si Domnu. Sistemulu vechiu intardíe pre celu nou prin ómenii vechi.

Pretiuulu 2 sfanti, la librari'a Socecu si Ioanide.

S'a depusu de vendiare la librariile Socecu si Ioanide urmatórele opere nóua ale d. B. P. Hajdeu:

1) Istori'a tolerantiei religióse in Romani'a. Catolici, protestanti, armeni, mahomedani, lipoveni si israeliti. — Editiunea 2-a; pretiuulu 2 sfanti.

2) Razvanu si Vidr'a, drama istorica in 5 acte in versuri; editiunea 3-a, revediuata si adansa cu mo-

deluri de vechi'a limba si versificatiune romana din diaconulu Coresi, Mironu Costinu, Mitropolitulu Do-softeiu etc. — Pretiulu 3 sfanti.

3) Oda la boieri, 1848—1869. Pretiulu 10 bani.

A esitu de suptu tipariulu lucratoriloru asociati ante'i'a parte din

T R A I A N I D A.

Poema epica de Dimitrie Bolintinenu.

Se afla de vendiare numai la biuroulu gazetei „Albin'a Pindului“ in pasagiulu romanu. Pretiulu este 3 sfanti.

Nr. 125—1869.

Protocolulu siedintiei lunarie a comit. asoc. trans. rom.

tinute in 7. Aprile c. n. 1869 sub presidiulu Rev. dn. vice-presied. Ioanu Hanni'a, findu de facia ddnii membrii ai comit. II. sa dn. consil. aulicu Iacubu Bolog'a, II. sa dn. consil. gub. Pav. Dunc'a, dn. senatoru P. Rosc'a, dn. adv. dr. Ioanu Nemesiu, dn. par. si prof. Zach. Boiu, dn. prof. Ioanu Popescu, dn. secr. II. Ioanu V. Rusu, dn. capit. si cassariu alu asoc. Const. Stezariu si dn. advocatu dr. Dumitru Racuciu.

§. 24. Dn. cassariu alu asociatiunei presentéza conspectulu despre starea cassei asoc., din carele se vede, cá asoc. dupa subtragerea erogatorulu de pana acum are in proprietatea sa sum'a de 39,423 fr. 40 cr.

Se iea spre sciintia.

§. 25. Secret. II. sub Nr. 108 raportéza, cumca dn. comerciante in Brasiovu Dimitrie Ionciovicu, pre langa actulu de cesiune din 20. Fauru a. c. a oferitu la asociatiune 100 fr. v. a. in o obligatiune de statu (Staatsschuldverschreibung) din 15. Martiu 1860 cu couponii obvenitori dela 1. Maiu 1868 pre langa urmatóriele conditiuni:

a) Cá interesele anuali se se intrebuintieze totu-deaun'a pentru asociatiune.

b) Cá esindu dupa acea obligatiune vreunu castigu, a treia parte din acel'a se se intrebuintieze pentru asociatiune, ér din cealalte doue parti, déca va fi vreo suma insemnata, se se forméze unu fondu, carele se pórte numele oferitoriului, si din venitul anuale alu acealua se se faca unu stipendiu pentru unii teneri romani, carii aru invetiá órecare ramu alu tehnicei.

Totu cu acea ocasiune numitul domnu comerciante respunde tacs'a restanta de m. ord. pre anii 186⁴/₅, 186⁵/₆, 186⁶/₇ si 186⁷/₈ in suma 20 fr. v. a.

Conclusu. Acestu ofertu se iea spre sciintia si dlui oferente i se esprime protocolarmente recuno-sciintia din partea comitetului.

§. 26. Se presentéza sub Nr. 116 conspectulu cassei asoc. despre interesele intrate la fondulu asoc. cu 1. Aprile a. c. dupa couponii obligatiuniloru de statu, aflatórie in proprietatea asociatiunei, care interese facu sum'a de 13 fr. 2 cr. v. a.

Se iea spre sciintia.

§. 27. Sub Nr. 117 se presentéza documentulu

despre schimbarea monetei de argintu cu chartia si anume 10 fr. 75 cr. in argintu, schimbanduse in chartia de v. a., s'a capetatu 13 fr. v. a.

Se iea spre sciintia.

§. 28. Secret. mai raportéza despre banii incursi la asoc. parte cá prenumeratiuni la fói'a „Transilvani'a,“ parte cá tace de m. ord., ori cá colecte, si anume:

a) Cá prenumeratiuni dupa actele de sub Nr. prot. 107, 109, 112 si 119 au incursu dela mai multi insi sum'a de 56 fr.

b) Cá tace de m. ord. dupa tenórea actelor de sub Nrii prot. 111 si 121 dela 2 dd. membrii au incursu 20 fr. v. a.

c) Cá colecte dupa cum arata actulu de sub Nrii 102, 118 si 120, au incursu dela 3 dd. protop. cu totulu sum'a de 52 fr. 52 cr., (din care inse 8 fr. suntu tacs'a de m. ord. pentru o diploma si prenumeratiune la fói'a asociatiunei).

Raportulu secret. se iea spre sciintia, ér banii se transpunu la cass'a asociatiunei.

§. 29. Domnulu secret. I. Georgie Baritiu trimite list'a acelor domni abonati la fói'a „Transilvani'a,“ carii au platitu pretiulu abonamentulu dea-dreptulu la redact. aceleia (vedi Nr. 103).

Se iea spre sciintia si se preda dlui cassariu spre intrebuintiare cá documentu la tienerea in evidentia a numerulu abonatorulu la fói'a asociatiunei.

§. 30. Secret. sub Nr. 122 mai presentéza unu documentu despre unii couponi schimbati dela oblig. urbar. in suma de 6 fr. 71 cr.

Se iea spre sciintia.

§. 31. Sub Nr. 115 si 124 alu protocolulu agend. se presentéza testimoniale scolastice despre progresele in studia ale teneriloru stipendiatu ai asociatiunei, si anume:

a) Ale teneriloru studenti in a VII. clasa gimn. Lazaru Bosioroganu si Nicolae Califariu, cari au reportatu in semestr. I. an. scolast. cur. clas'a de progresu „prim'a cu eminentia.“

b) Alu tenerulu ascultatoriu de filosofia in a. I. la universitatea din Vien'a Petru Emiliu Prodanu, carele a depusu in semestr. I. an. scol. colocuiele recerute cu resultatu distinsu, si in urma

c) ale teneriloru studenti la scól'a agronom. in Ungarisch-Altenburg Georgie Vintila si Stefanu Chirilla, din carele celu de anteiu a meritatu din obiectele propuse clas'a de progresu mare parte fórte bunu, ér celalaltu a raportatu clas'a de progresu parte bunu, parte indestulitoriu.

Se iea spre sciintia.

§. 32. Sub Nr. 114 se impartasiesce o scrisória dela inalt. guberniu regiu trans. ddto. 4. Martiu Nr. 4759 a. c., prin care se aduce la cuno-sciintia comitetului, cumca dupa tenórea rescriptulu inalt. ministeriu regiu ung. de interne din 22. Febr. 1869 Nr. 3581 nu se póte dá cerut'a concessiune pentru susceperea ddloru Vas. Ales. Urechia si Bogdanu Petri-

ceicu Hajdeu de m. onorari, ér a dloru Stef. Emilianu si Eugeniu Crisianu de m. ord. ai asociatiunei.

Conclusu. Se iea spre sciintia cu acelu adausu, cà dd. membrii ord. fienduca acelia au respunsu tacs'a prescisa prin statute, se se incunosciintieze in scrisu despre susu amenit'a scrisóre a inalt. guberniu, si totuodata fienduca numitii domni fura alesi de adunarea gener., comitetulu si-va tiené de datoria in raportulu seu anuale a aduce acestu obiectu si la cunosciint'a prosimei adun. gener.

§. 33. Secret. sub Nr. 113 impartasiesce cerea dlui profesoriu alu scólei normale din Lupasiulu ungr. Demetriu Varn'a, prin care se róga a se dá si pre anulu cur. gratis fóia asociat. pentru scóla normala de acolo, fienduca aceea se afla intr'o stare materiala cu totul nefavoritória.

Conclusu. Comitetulu incuvenientiendu cererea numitului dn. profesoriu, insarcinéza pre secret. II. alu asociat., cà se incunosciintieze pre redact. fóiei despre acésta cu acelu adausu, cà fóia „Transilvani'a“ se se trimitia pentru scóla normala din Lupasiulu ungr. inca dela inceputulu anului cur.

§. 34. Comisiunea resp. raportéza asupr'a convocarei emise in privint'a abonarei la diurnalulu pop. „Romanulu tieranu.“

Se iea spre sciintia si dupa potentia si impregiurari se voru luá mesurile necesarie.

§. 35. Secret. II. aduce inainte, cà dd. Iosifu Orianu protop. in Siomentulu micu si Ioane Cristea protop. Vadului, respondiendu tacs'a prescisa prin §. 6. din statute, s'au facutu m. ord. ai asociat., prin urmare pre bas'a conclusului adusu in adunarea gen. dela Gherl'a p. XXIII. pos. 2. propune a li se dá respectivele diplome.

Propunerea se primesce si secret. se insarcinéza cu espedarea resp. diplome.

§. 36. Cu verificarea protocolului acestei siedintie se incredintéza dd. membrii Iacobu Bolog'a, Pavelu Dunc'a si dr. Ioane Nemesiu.

Cu acestea siedint'a comitet. inceputa la 3 óre dupa amiadi, se inchiaia la 6 óre sér'a.

Datulu cá mai susu.

Ioanu Hannia mp., I. V. Rusu mp.,
vicepresiedinte. secret. II.

S'a cetitu si verificatu in 10. Aprile 1869.

Bolog'a mp. P. Dunc'a mp. Dr. Nemesiu mp.

Nr. 129—1869.

Publicarea baniloru incursi

la fondulu asociatiunei transilvane dela siedint'a comitetului asoc. din 2. Martiu a. c. pana la siedint'a aceluia dia 7. Aprile a. c.

A) Tacs'e de membru ord. intrate la fondulu asoc.

1) Dela dn. Dimitrie Ioncioviciu, comerciante in Brasiovu, tacs'a de m. ord. pre anii 186⁴/₅, ⁵/₆, ⁶/₇, ⁷/₈ sum'a de 20 fr.

Totuodata susu numitului domnu oferescé fondulu asociatiunei 100 fr. v. a. in o obligatiune de statu (Lotterie-Loos)

din 15. Martiu 1860 seri'a Nr. 608 cu cuponii dela 1. Maiu 1868 pre lenga urmatóriale condituni:

a) cá interesele anuale se se intrebuintieze totudeaun'a pentru asociatiune;

b) cá, esindu dupa acésta obligatiune vreunu castigu, a trei'a parte din acela se se intrebuintieze pentru asociatiune, ér din celelalte dóua parti, déca va fi vreo suma insemnata, se se formeze unu fondu, care se pórté numele oferitoriului si din alu carui venitu anuale se se faca unu stipendiu pentru unii teneri romani, cari aru invetia orice ramu alu tehniceii.

2) Dela dn. Ioanu A. Navrea, comerciante in Brasiovu, a intratu tacs'a de m. ord. pre anii 186⁴/₅ si ⁵/₆ sum'a de 10 fr.

3) Dela dn. Sav'a Popoviciu Barcianu, parochu si asesoriu consistor. din Resinari, tacs'a de m. ord. pre anii 196⁵/₆ si ⁶/₇ sum'a de 10 fr. v. a.

B) Colecte intrate la fondulu asociatiunei.

I. Prin staruint'a dlui Ioane V. Rusu, protopopu in Sibiiu, a intratu sum'a de 19 fr. 52 cr. v. a., si anume dela:

1) parochulu din Ravasielu, Vasilie Comanu 1 fr., 2) par. din Sielcau, Simeonu Oprisiu 1 fr., 3) par. din Ghisas'a de susu. Ioanu Veltianu 1 fr., 4) par. din Birghisiu, Nicolae Farkas 1 fr., 5) par. din Hamb'a, Anania Decei 1 fr., 6) par. din Siur'a-mica, Franciscu Rotianu 1 fr., 7) par. din Orlatu, Petru Bradu 1 fr., 8) par. din Ludosiulu-mare, Iosifu Solomonu 1 fr., 9) par. din Resinari, Ioanu Popu 1 fr., 10) par. din Sacadate, Demetriu Culeanu 1 fr., 11) par. din Visocn'a, Ioanu Popu 1 fr., 12) docentulu gr. cat. din Orlatu, Ioane Papiu alias Cosiocu 1 fr., 13) doc. gr. cat. din Caltrasieni, Nicolae Vintila 1 fr., 14) doc. gr. cat. din Siur'a-mica, Ioanu Danilu 1 fr., 15) par. din Bradu, Nicolae Comanu 50 cr., 16) par. din Ibisdorfu, Nichit'a Orosz 76 cr., 17) par. din Toporcea, Demetriu Munteanu 50 cr., 18) par. din Seliste, Dumitru Rosc'a 50 cr., 19) par. din Slemnicu, Simeonu Mihaltianu 50 cr., 20) paroch. din Saadu, Ioane Clainu 50 cr., 21) par. din Mighindol'a, Nicolae Stoianu 50 cr., 22) par. din Nucetu, Eliseiu Lazariciu 50 cr., 23) par. din Bui'a, Ioachim Aaronu 76 cr., 24) parochulu din Tilisc'a, Mafteiu Bui'a 50 cr. Sum'a totala 19 fr. 52 cr. v. a.

II. Prin staruint'a dlui Ioanu Moldovanu, administratoriu protopop. in Catin'a pre Campia, a intratu la fondulu asociatiunei din resp. eparchia protopop. sum'a de 11 fr. v. a.

Sibiiu, in 7. Aprile c. n. 1869.

Dela secret. asoc.

C l i o.

Series Vajvodarum Transilvaniae.

(Continuare).

- 1438 Lorandus Lépes Vice-Vajvoda. Reg. Arch. T. III.
1438 Lorandus Lépes Vice-Vajvoda. Suppl. C. D. T. III.
1438 Deső de Losontz Vajvoda Transilvanus. Fejér. Cod. D. Tomo XI.
1438 Deső de Losontz Vajvoda. S. C. D. T. III. Capitanus.
1438 Lorandus Lépes. — Vide Unio.
1439 Deseu de Losontz Vajvoda. Vide Sabaesum.
1439 Emericus filius Nicolai de Marczaly olim Vajvoda Transilvania. Fejér T. XI.
1439 Petrus de Leva (Leewa) pridem Vajvoda Tvransilvanus. Fejér T. XI. Vide Benkö Diaeta. Dipl.
1439 Deső de Losontz Vajvoda et Comes de Zonuk. Cod. Dipl. Tomo III.
1439 Deső de Losontz Vajvoda. Suppl. C. D. T. III.
1439 Emericus Balassa de Gyarmath Vajvoda et Siculorum Comes. Ibid.
1440 Deseu de Losontz Vajvoda Transilvanus. Szeredai „Not. Cap. Alb.“
1440 Nicolaus de Vizakna Vice-Vajvoda. Reg. Arch. T. III.

- 1440 Salarium Vajvodale. Reg. Arch. T. III.
 1442 Joannes de Hunyad Vajvoda Transilvanus. Szeredai „Not. Cap. Alb.“
 1442 Pancratius de Dengeleg et Nicolaus de Vizacna Vice-Vajvoda. C. D. T. III.
 1442 Gregorius Bodo et Nicolaus de Visacna Vice-Vajvodae. S. C. D. T. III.
 1443 Joannes de Hunyad Vajvoda Transilvanus. Vide Corona.
 1443 Joannes de Hunyad et Nicolaus de Ujlak. S. C. D. T. III.
 1443 Joannes de Hunyad Vajvoda. S. C. D. T. III.
 1443 Gregorius Bodo non amplius Vice-Vajvoda. S. C. D. T. III.
 1443 Pancratius de Dengeleg et Nicolaus de Vizakna Vice-Vajvoda. Reg. Arch. T. II.
 1444 Joannes de Hunyad Vajvoda Transilvanus Siculorum et de Zonuk Comes. Fejér Genus etc. Joannes de Hunyad. Tomo XI.
 1444 Michael Jacks de Kuzal. Vide Szirmai Szathmár T. I.
 1444 Pancratius de Dengeleg et Nicolaus de Vizakna (fors ex familia Alazd.) Vice-Vajvodae. C. D. T. III.
 1444 Joannes de Hunyad. S. C. D. T. III.
 1444 Pancratius de Dengeleg et Nicolaus de Vizakna Vice-Vajvoda ibid.
 1444 Joannes Hunyadi. Reg. Arch. T. I.
 1444 Pancratius de Dengeleg et Nicolaus de Vizakna Vice-Vajvodae. R. A. T. II.
 1444 Magister Antonius, Sub-Notarius Vice-Vajvodarum. Cod. Dipl. Tom. III.
 1446 Joannes de Hunyad Gubernator. C. D. T. III.
 1446 Georgius Bode et Nicolaus de Vizakna Vice-Vajvodae. R. A. Tom. II.
 1447 Marcus de Herepe, Georgius de Balla et Steph. de Jánosi Vice-Vajv. R. A. T. II.
 1447 Marcus de Herepe, Georgius de Balla et Steph. de Jánosi Vice-Vajv. S. C. D. T. III.
 1447 Nicolaus de Ujlak et Emericus de Belsözt Vajvodae. S. C. D. T. III.
 1447 Nicolaus de Ujlak Vajvoda S. C. D. T. III.
 1447 Nicolaus de Ujlak et Emericus de Belsözt. Vide Battyáni Leg. Ecc. I.
 1447 Nicolaus de Ujlak et Emericus de Belsözt Vajvodae Transilvani subscripsere, 1447. testimoniales super resignato ad manus Joannis de Hunyad Castro Budensi. Vide Bél. „Notit. Hung. Non. T. III.
 1447 Joannes de Hunyad Gubernator. S. C. G. T. III.
 1448 Joannes de Hunyad Vajvoda. S. C. D. III.
 1448 Joannes de Hunyad Gubernator. S. C. D. T. III.
 1448 Joannes de Hunyad Gubernator. C. D. T. III.
 1448 Joannes de Hunyad Vajv. Trans. Siculorum et de Zonuk Comes. Fejér C. D. T. XI.
 1449 Marcus de Herepe et Michael de Dománháza Vice-Vajvoda. S. C. D. T. III.
 1449 Emericus Bubek de Pelsözt Vajvoda. S. C. D. T. III.
 1450 Marcus de Herepe et Michael de Dománháza Vice-Vajvodae C. D. T. III.
 1450 Marcus de Herepe et Michael de Dománháza Vice-Vajvodae. S. C. D. T. III.
 1451 Nicolaus de Vizakna Gubernator Transilvaniae et Joannes de Hunyad Gubernator Hungariae. S. C. D. T. III.
 1451 Comes Petrus Vice-Vajvoda. S. C. D. T. III.
 1451 Georgius filius Rykolph de Tharkö Vice-Vajvoda. Cod. Dipl. Tomo III.
 1451 Marcus de Herepe alias Vice-Vajvoda. C. D. T. III.
 1451 Nicolaus de Ujlak Vajvoda Transilvanus. Fejér Cod. D. Tomo XI.
 1452 Nicolaus de Ujlak Vajvoda Transilvanus. Fejér Cod. D. Tomo XI. Vide Battyáni Leg. Ecc. III.
 1452 Georgius filius Rikálf et Stephanus Kemény Vice-Vajv. R. A. T. III.
 1454 Joannes de Hunyad Vajvoda S. C. D. T. IV.
 1454 Gregorius filius Rikálf et Bronislaus Vice-Vajvodae ibid.
 1454 Nicolaus de Ujlak Vajvoda Transilvanus. Fejér Cod. Dipl. Tomo XI.
 1454 Georgius filius Rykalph de Tharkö et Bronislaus Vice-Vajvodae. C. D. T. III.
 1455 Georgius filius Rykalph de Tharkö et Bronislaus Vice-Vajvodae. C. D. T. III.
 1455 (ante) Emericus de Belsöcz Vajvoda. Reg. Arch. T. III.
 1455 Nicolaus de Ujlak Vajvoda Transilvanus. Fejér C. D. T. XI.
 1456 Gregorius filius Rikolf et Bronislaus Vice-Vajvodae. S. C. D. T. IV.
 1457 Nicolaus de Ujlak Vajvoda S. C. D. T. IV.
 1457 Michael Szilágyi de Horogszeg Comes Temesiens. et Banus Machoviensis. C. D. T. III.
 1457 Nicolaus de Ujlak et Joannes de Rozgon Vajvodae. Vide Saxones.
 1457 Osvald Rozgon Capitaneus partium Transilvanicarum. Vide Corona.
 1458 Joannes Geréb de Vingard Vice-Gubernator. C. D. T. III.
 1459 Joannes Lábatlan Comes Siculorum et Temesiensis et Speciali commissione Regis in Transilvaniam missus. C. D. T. III.
 1459 Ladislaus de Kanisa et Nicolaus de Ujlak Vajvodae, cum Eppo Transilvaniae conjurarunt contra Mathiam Regem. Vide Eder in Felmer item Vest. Comit. Combina Budai Esaias. Magy. Orsz. Histor. I.
 1460 Sebastianus de Rozgon Vajv. Trans. juxta Wagner anal. famil. III.
 1460 Joannes Rozgon Vajvoda ejus solarium. Reg. Ar. T. III.
 1461 Sebastianus de Rozgon Vajvoda. Reg. Ar. T. I.
 1461 Georgius de Sz. Ivány et Benedictus Gibarth Vice-Vajvodae. S. C. D. T. IV.
 1461 Sebastianus de Rozgon Vajvoda. S. C. D. T. IV.
 1461 Salarium Vajvodale. S. C. D. T. IV.
 1461 Sebastianus de Rozgon. Vide Cibinium et Szeredai „Not. Cap. Alb.“
 1462 Joannes Pongratz de Dengeleg. Szeredai „Not. Cap. Alb.“
 1462 Nicolaus de Vizakna et Stephanus Erdélyi Vice-Vajvodae. S. C. D. T. IV.
 1463 Joannes Pongratz Vajvoda. S. C. D. T. IV.
 1463 Nicolaus de Ujlak. Vide acta musei nation. T. I.
 1463 Nicolaus de Vizakna et Stephanus Erdélyi Vice-Vajvodae. S. C. D. T. IV.
 1464 Dionisius. Vide Corona.
 1465 (ante) Nicolaus Vizaknai Vajvoda Transilvaniae. C. D. T. V.
 1465 Nicolaus de Ujlak et Joannes Pongratz de Dengeleg Vajvodae. C. D. T. III.
 1465 Nicolaus filius quondam Nicolai de Vizakna Vajvodae. C. D. T. III.
 1465 Quondam Nicolaus de Vizakna Vajvoda. S. C. D. T. IV.
 1465 Nicolaus de Vizakna Vajvoda. S. C. D. T. IV.
 1465 Vixit Nicolaus filius Nicolai Vizaknai olim Vajvodae Transilvaniae. Vide Vizakna.
 1466 Joannes Comes de S. Georgio Vajvoda et Comes Siculorum. Szeredai „Not. Cap. Alb.“
 1466 Joannes Comes de S. Georgio et Bozin Vajvodae. Vide Bal-Váralya. Ott. Szolnok int.
 1466 Joannes Comes de S. Georgio et Buzin Vajvodae Transilvaniae a Com. Siculor. C. D. T. III. (Va urma.)

 Din „Transilvani'a“ mai avemu eșemplaria din anulu curg. incependu dela 1. Ianuariu.
 Din a. 1868 se afla eșempl. legate, depuse la comitetu in Sibiu. Pretiulu 3 fr. v. a.